

ความเป็นมาของปัญหา

เป็นที่เข้าใจกันดีว่าในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ ทางสังคมและวัฒนธรรม ทุกฝ่ายต่างก็หวังว่าการศึกษาจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนา- ประสิทธิภาพของพลเมือง สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น และการศึกษาที่จะให้ผล ดังไผ่ผืนและความมุ่งหวังก็อยู่ที่ครู¹ ดังนั้นครูจะ "ต้องมีความรู้มีทักษะ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามโปรแกรมของโรงเรียน ต้องเข้าใจวิธีการ และการดำเนินกิจกรรมการทำงานร่วมกัน ผลสำเร็จของงานตามนโยบายของโรงเรียน"²

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา มีท้องถิ่นมากมายที่คอยความเจริญ และมีมาตรฐานการดำรงชีวิตต่ำ อันเป็นลักษณะของประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่ ปัญหา นี้จะช่วยแก้ไขให้เด็กด้วยการให้การศึกษาแก่เด็กในชนบท ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการ ให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคน พัฒนาสังคมและประเทศ " ฉะนั้นในการปฏิรูปการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิรูปบทบาทและฐานะของครูซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญในการกำกับพระ

¹ อารี สักหลิว, "การฝึกหัดครู อดีต ปัจจุบัน อนาคต," ศูนย์ศึกษา ปีที่ 19 ฉบับที่ 3 (มกราคม - มีนาคม, 2516), หน้า 27 - 28.

² Rudyard K. Bent and Lloyd E. McComri, Administration of Secondary School (New York : Mc-Graw - Hill, Book Company Inc, 1960), p. 18.

บวนการเรียนการสอน เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาคนให้สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของสังคมใหม่"³ และการที่จะให้ครูมีลักษณะดังกล่าวนี้ สถาบันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูจะต้องพิจารณาถึงคุณภาพของครูเป็นสำคัญ

การฝึกหัดครูจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาทุกระดับ รัฐจึงเล็งเห็นความสำคัญของการฝึกหัดครู และได้แสดงความสำนึกในความสำคัญของการฝึกหัดครูไว้โดยกล่าวไว้ในนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน ซึ่งแถลงต่อสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2519 ดังต่อไปนี้ "ในด้าน การฝึกหัดครูหรือศึกษาศาสตร์ เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ รัฐบาลนี้ถือเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐแต่เพียงผู้เดียวในการรับผิดชอบค่าเนิมนการ และการรับบุคคลเข้ามาศึกษา ในด้านการศึกษาฝึกหัดครูหรือศึกษาศาสตร์ สถาบันฝึกหัดครูหรือศึกษาศาสตร์จะต้องใช้มาตรการพิเศษคัดเลือกให้บุคคลที่มีสติปัญญาและความสามารถเหมาะสม และมีทัศนคติ บุคลิกภาพ และความสนใจอย่างแท้จริงที่จะเป็นครู มาเป็นผู้รับการศึกษาค้นคว้า"⁴

ในปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า งานหลักของสถาบันฝึกหัดครูก็คือการผลิตครูที่ดี โปรแกรมการฝึกสอนนับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการผลิตครูดังกล่าวทั้งนี้เพราะว่า

³ วางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, คณะกรรมการ, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี, (กรุงเทพมหานคร, 2517), หน้า 142.

⁴ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 และนโยบายของรัฐ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2519), หน้า 17 .. 18.

การฝึกสอน เป็นสิ่งที่ อำนวยประโยชน์ให้นักศึกษาค้นคว้าโดยตรง ไม่เคลือบและ
 กริม (Michaelis and Grim)⁵ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฝึกสอนว่า
 " การฝึกสอนจะช่วยให้ศึกษาค้นคว้าได้เรียนรู้ถึงหน้าที่ของครู สภาพห้องเรียน ทำให้
 ทราบปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน และการฝึกสอนเปรียบเสมือนการเก็บเงินในธนาคาร
 จึงจะเป็นประโยชน์ได้อย่างดีเมื่อออกไปประกอบอาชีพครู" แต่โดยแท้จริงแล้วประโยชน์
 ของการฝึกสอนมิได้มีเฉพาะนักศึกษาค้นคว้าเท่านั้น อินโล (Inlow)⁶ กล่าวว่า
 "การฝึกสอนเป็นสิ่งที่วัดคุณภาพของโครงการฝึกสอน เพราะจะทำให้สถาบันศึกษาค้นคว้า
 ทราบถึงขอบเขตของตนเองและทำการปรับปรุงโครงการฝึกสอนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ"
 ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การฝึกสอนเป็นโปรแกรมที่สำคัญที่สุดในโครงการศึกษาค้นคว้าหรืออาจจะ
 พูดได้ว่าเป็นหัวใจของการศึกษาค้นคว้าที่แท้จริง เพราะการฝึกสอนเป็นประสบการณ์ที่สำคัญที่
 สุก จักว่าเป็นกิจกรรมขั้นรวมยอดที่ให้ประสบการณ์แก่ผู้ศึกษาที่จะเป็นครูโดยตรงก่อนที่จะ
 ออกไปเป็นครู

เนื่องจากในการดำเนินงานโปรแกรมการฝึกสอนจะต้องอาศัยความร่วมมือ
 มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องของหลายฝ่าย อาจารย์นิเทศ อาจารย์พี่เลี้ยง อาจารย์ใหญ่โรงเรียน
 ฝึกสอน ครูอื่น ๆ ในโรงเรียน และนักศึกษาค้นคว้า บุคคลเหล่านี้จะทึ่งเขาใจและ
 ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคุณ เฮนส์ (Haines)⁷ ให้ความเห็น
 ว่านักศึกษาค้นคว้าที่ออกไปฝึกสอนมีความมุ่งมั่นและความสามารถแตกต่างกัน การจัด

5

John N. Michaelis and Paul R. Grim, The Student Teacher in the Elementary School (New York : Prentice-Hall, 1953), p.1.

6

Gail M. Inlow, Maturity in Higher School Teaching (Englewood cliffs, New Jersey : Prentice Hall Inc., 1963), p. 400.

7

Haines, Aleye Clation, Guiding the Student Teaching Process in Elementary Education (Chicago : Ronal McNally, 1960), pp1-2.

โปรแกรมการฝึกสอนก็เพื่อฝึกครูใหม่หรือเพื่อให้โอกาสแก่นักศึกษาฝึกสอนได้ทดลองใช้ความรู้ ความคิดและความสามารถเพื่อค้นหาความเข้าใจในทฤษฎีต่าง ๆ ทางวิชาการ ศึกษาและจิตวิทยา ซึ่งจะทำให้นักศึกษาฝึกสอนมีความพร้อมและมีสมรรถภาพในการเป็นครู เพราะได้ฝึกทำหน้าที่และความรับผิดชอบเสมือนเป็นครูจริง ๆ โดยการช่วยเหลือแนะนำของอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงที่เคยมีประสบการณ์มาก่อนดีกว่าวิธีสัมมนาความรู้ และทักษะในการเป็นครูตามธรรมชาติและตามยถากรรมโดยให้เวลาเป็นเครื่องช่วยแต่อย่างเดียว นอกจากนี้ เอนส์ยังได้กล่าวถึงลักษณะที่นักศึกษาฝึกสอนควรได้รับ 4 ประการ คือ (1) มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอน (2) มีทักษะในการเตรียมการสอนและการวัดผล (3) มีความสามารถในการใช้แหล่งวัสดุต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับเรื่องที่สอน (4) มีความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะเป็นผู้นำที่ทำได้

✓ สำหรับบทบาทของวิทยาลัยครู ในด้านการดำเนินการฝึกสอนนั้นอาจารย์นิเทศก์นี้ว่าเป็นผู้ที่รับผิดชอบหน้าที่สำคัญในการฝึกสอน ทั้งนี้เพราะอาจารย์นิเทศก์จะต้องทำงานร่วมกับอาจารย์ในภาควิชาต่าง ๆ เพื่อเตรียมนักศึกษาฝึกหัดครู ทำหน้าที่นิเทศการสอน นักศึกษาฝึกสอน เป็นวิทยากรเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนในด้านการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ปฏิบัติงานร่วมกับอาจารย์ใหญ่อาจารย์พี่เลี้ยง และเป็นผู้ติดตามและประเมินผลการสอนของนักศึกษาฝึกสอนเพื่อให้ทราบถึงผลของการสอนของอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูว่าควรจะปรับปรุงแก้ไขการสอนของตนอย่างไร นอกจากนี้ วิชัย วงษ์ใหญ่⁸ ได้

⁸ วิชัย วงษ์ใหญ่, "การฝึกหัดครู" อุดมศึกษาและการฝึกหัดครู (อยุธยา: โรงพิมพ์เทียนวัฒนา, 2513), หน้า 73 - 74.

✓ จากบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าอาจารย์นิเทศก์จะต้องมีบทบาทหน้าที่ในสถานต่าง ๆ หลายประการกล่าวคือในด้านการนิเทศน์นักศึกษาฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์จะต้องรวมในการวางแผนการสอนร่วมกับนักศึกษาฝึกสอน สังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกสอนร่วมกับครูพี่เลี้ยง ในด้านวิชาการนั้น อาจารย์นิเทศก์จะต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการให้แก่ นักศึกษาฝึกสอนครูพี่เลี้ยงและครูใหญ่ และทำหน้าที่ให้ความรู้รายละเอียดในหลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนในสถานประกอบการนั้นจะต้องเป็นผู้ประสานงานระหว่างนักศึกษาฝึกสอน ครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่และบุคลากรในชุมชนกับวิทยาลัยครู จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างอาจารย์ในวิทยาลัยครู ครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่ และบุคลากรอื่น ๆ นอกจากนั้นอาจารย์นิเทศก์ยังมีบทบาทหน้าที่ในสถานบริหารและสวัสดิการให้แก่ นักศึกษาฝึกสอนและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจากบทบาทหน้าที่อันสำคัญยิ่งของอาจารย์นิเทศก์นี้เอง จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบทบาทของอาจารย์นิเทศก์ ตลอดจนหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์รวมทั้งองค์ประกอบที่จะช่วยในการนิเทศการฝึกสอน เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงงานการนิเทศการศึกษาและการฝึกสอนของวิทยาลัยครู ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์ในโครงการฝึกสอนในวิทยาลัยครู
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่จะช่วยในการนิเทศการฝึกสอนในวิทยาลัยครู
3. เพื่อศึกษาโครงสร้างและการดำเนินการจัดการนิเทศการฝึกสอนของวิทยาลัยครู

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารวิทยาลัยครูอาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษาฝึกสอนในภาคกลางปีการศึกษา 2519 ซึ่งอยู่ในวิทยาลัยครูภาคใต้ 4 แห่งคือ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช วิทยาลัยครูสงขลา วิทยาลัยครูยะลา และวิทยาลัยครูภูเก็ตยกเว้นวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี ซึ่งยังไม่มีนักศึกษามาจากการฝึกสอน

2. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเรื่องต่อไปนี้

- 2.1 คุณลักษณะของอาจารย์นิเทศก์
- 2.2 บทบาทภาระหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์
- 2.3 โครงสร้างและการดำเนินการจัดการนิเทศการฝึกสอน
- 2.4 องค์ประกอบที่ส่งเสริมการนิเทศการฝึกสอน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ถือว่า

1. คำตอบในแบบสอบถามของประชากรทั้ง 3 กลุ่มเป็นคำตอบของคนอย่างแท้จริง และตอบด้วยความจริงใจ
2. ความแตกต่างในสถานภาพส่วนตัวของประชากรแต่ละกลุ่มไม่มีผลต่อความแตกต่างในด้านความคิดเห็นของประชากรในกลุ่มนั้น
3. การสังกัดในวิทยาลัยครูต่างกันไม่มีผลต่อความแตกต่างของความคิดเห็นของประชากรที่ต่างกันทั้ง 3 กลุ่ม
4. คำตอบในแบบสอบถามของกลุ่มประชากร เป็นความคิดเห็นเชิงคาดหวังที่ทำได้ในระยะยาว สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงการฝึกสอนในระยะต่อไปได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะเกิดประโยชน์ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์ การฝึกสอนในวิทยาลัยครู
2. เพื่อเป็นแนวทางให้วิทยาลัยครูในการคัดเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่เป็น อาจารย์นิเทศก์การฝึกสอน
3. ช่วยให้ทราบถึงองค์ประกอบที่จะช่วยให้การนิเทศการฝึกสอนได้ผลดี
4. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการนิเทศการฝึกสอนของวิทยาลัยครู ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินงานโดยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือตำราเอกสาร คู่มือการนิเทศการฝึกสอนของวิทยาลัยครูต่าง ๆ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้เป็นงานกลุ่มผู้วิจัยกับผู้ร่วมงานอื่น ๆ ได้ช่วยกันออกความคิดเห็นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

ลักษณะของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเป็นแบบเลือกตอบ

(Check list) และเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

หลังจากนี้ได้นำแบบสอบถามที่สร้างเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านการฝึกสอนให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขอีกครั้งหนึ่งต่อจากนั้นก็นำเอาแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) แล้วนำมาคัดเลือกและปรับปรุงบางข้อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ต่อจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วนำไปยังวิทยาลัยครูทั้ง 4 แห่ง เมื่อใดแบบสอบถามกลับคืนมาแล้วได้นำมาแจกนับ (Tally) หาความถี่ และทำการ

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติคือหาค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และหาค่า z-test) แล้วนำผลของการวิเคราะห์มาตีความเสนอผลการค้นคว้าเป็นตารางและความเรียง สรุปผลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ

ความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันผู้วิจัยขอให้ความหมายคำบางคำคือ

วิทยาลัยครู หมายถึงวิทยาลัยครูในสังกัดกรมการฝึกหัดครูในภาคใต้ของประเทศไทย คือวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช วิทยาลัยครูสงขลา วิทยาลัยครูยะลา และวิทยาลัยครูภูเก็ต

ผู้บริหารวิทยาลัยครู หมายถึงอธิการ หรือ ผู้อำนวยการ รองอธิการ หรือ รองผู้อำนวยการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าภาควิชา และหัวหน้าแผนกฝึกสอน

อาจารย์พิเศษ หมายถึงอาจารย์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากวิทยาลัยครูให้ทำการนิเทศนักศึกษาฝึกสอน

อาจารย์พิเศษเต็มเวลา หมายถึงอาจารย์ที่ทำการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนอย่างเต็ม

อาจารย์พิเศษบางเวลา หมายถึงอาจารย์ที่ทำการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนและมีชั่วโมงการสอนในวิทยาลัยครูในขณะเดียวกัน

นักศึกษาฝึกสอน หมายถึงนักศึกษาฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ซึ่งวิทยาลัยครูภาคใต้ทั้ง 4 แห่ง ส่งออกไปฝึกภาคปฏิบัติเฉพาะโรงเรียนฝึกสอนในระดับประถมศึกษา

หน่วยฝึกสอน หมายถึงโรงเรียนที่วิทยาลัยครูส่งนักศึกษาออกไปฝึกสอน

แผนกฝึกสอน หมายถึงหน่วยงานในวิทยาลัยครูซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัด
และดำเนินการฝึกสอน

การนิเทศการฝึกสอน คือการปฏิบัติการในการให้คำแนะนำช่วยเหลือเป็นที่
ปรึกษา และให้ข้อเสนอแนะแก่นักศึกษาในขณะที่ทำการสอน

บทบาทอาจารย์นิเทศก์ หมายถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์
ในความคาดหวังของกลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้

ลำดับขั้นของการวิจัย

ในการเสนอข้อมูลนั้นได้จัดลำดับขั้นการเสนอไว้ดังนี้ บทที่ 1 เป็นบทนำ
ประกอบด้วยความจำเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัย
บทที่ 2 เสนอวรรณคดีและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ บทที่ 3
เสนอวิธีการดำเนินการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล บทที่ 4 เสนอการวิเคราะห์ข้อมูลและผล
การวิเคราะห์ข้อมูล บทที่ 5 เสนอผลการวิจัยและสรุปข้อเสนอแนะ ส่วนรายละเอียดของแบบ
สอบถามเสนอไว้ในภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย